

VAKİTSİZ SOLAN BİR ÇİÇEK:
MAZLUM KENAN KÖSTEKÇİ VE ŞİİRLERİ

Meral Demiryürek*

A FLOWER UNTIMELY DYING:
MAZLUM KENAN KÖSTEKÇİ AND HIS POETRY

ÖZ: Türk ve dünya edebiyatında verilen eserler kadar sahipleri de biyografileriyle önem taşır. Sanatçının hayatı, hem eseri daha iyi anlamak adına hem de onu çağdaşları içinde bir yere oturtma ihtiyacının bir sonucu olarak dikkate alınır. Kimi isimler vardır ki onların sürdürdükleri hayat eserleri kadar öne çıkar. Trajik ayrıntılar zaman zaman verilen eseri gölgede bile bırakabilir. Dikkat çekici yazar ve şair biyografileri içinde çeşitli sebeplerle hayata erken veda edenlerin yeri ayrıdır. Okur onlara büyük bir şefkat penceresinden bakar, eserlerini o gözle okur. Bu gruptaki isimlerden biri de 26 yaşında hayata gözlerini yuman ve geride bir kitabı dolduracak kadar şiir bırakan Mazlum Kenan Köstekçi'dir. Şairin ölümünden sonra ailesi tarafından bütün şiirleri bir araya getirilerek *Zakkum Çiçekleri* adıyla yayımlanır. Bu çalışmada Mazlum Kenan Köstekçi'nin biyografisi ve geçirdiği hastalığın şiirlerine yansımaları üzerine bir değerlendirme yapılarak yaşantı-eser ilişkisi üzerine yoğunlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mazlum Kenan Köstekçi, Zakkum Çiçekleri, verem, Çorum, Cumhuriyet devri Türk şiiri.

ABSTRACT: Biography is important for literature, because particular experience and personal history of authors may reflect their works. Mazlum Kenan Köstekçi is among those writers who are marked with the stories of their own tragedies. When he died, he was very young, 26 years old. He suffered all his life from tuberculosis and stayed in hospitals and sanatoriums in İstanbul for long periods.

* Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Mazlum Kenan wrote only the poems exploring death, longing for his mother and love. There is only one book from Mazlum Kenan, titled *Zakkum Çiçekleri* and it was published twice in 1942 and 2014. There are 27 poems and 1 couplet in this book. Mazlum Kenan and *Zakkum Çiçekleri* are very impressive and important for the studies dealing with the 1930s in Turkish literature. The poems show the features of lyric and plain Turkish language.

The aim of this study is to evaluate the poems of Mazlum Kenan and to explore the relationship between illness and poetry. In addition to this, the second aim is to write the biography of Mazlum Kenan with references to his family recourses.

Keywords: Mazlum Kenan Köstekçi, *Zakkum Çiçekleri*, tuberculosis, Çorum, the modern period of Turkish literature.

...

Giriş

Ölüm en az doğum kadar doğal olmakla birlikte hiç kimseye yakıştırılmaz. Onun için her zaman vakit erkendir, henüz zamanı gelmemiştir, çünkü ölüm beraberinde acıyı getirir. Hele erken yaşta ölenler için duyulan ızdırap çok daha büyüktür. Yunus Emre “Bu dünyada bir nesneye / Yanar içim göynür özüm / Yiğit iken ölenlere / Gök ekini biçmiş gibi” mısralarında çok genç yaşta türlü sebeplerle ahirete sefer eyleyenler için hissedilenleri çok veciz bir biçimde dile getirmiştir. Edebiyatın çeşitli türlerinde eser vermiş sanatçılar arasında da çok genç yaşta vefat edenler vardır. Özellikle son dönemde *Kelebeğin Rüyası* adlı film sayesinde Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur isimleri öne çıktı. Sadece belli sayıdaki şiir meraklısının tanıdığı bu isimler, bir anda toplumun çok daha geniş kesimlerince bilinir hale geldi ve her iki şairin de eserleri yeniden okunmaya başlandı. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin iki genç fidanı olan bu isimlerle aynı kaderi paylaşan ve onlar gibi keşfedilmeyi bekleyen bir isim daha var: Mazlum Kenan Köstekçi. Şimdiye kadar hakkında yazılanlar birbirinin benzeri hatta kimi zaman aynı cümlelerden ibaret ve çok sınırlı olduğundan ona ve şiirlerine hak ettiği ölçüde yer verecek müstakil bir çalışma yapma ihtiyacının bir sonucu olarak bu makale kaleme alınmıştır. Çalışma esnasında Sayın Özden Uzel ve kızı Yasemin Sabuncu nezaket gösterip ailelerine dair belge, fotoğraf ve anıları bizimle paylaşmış ve böylece Mazlum Kenan Köstekçi’ye ait çoğu bilgi ve belgenin ilk kez bu makale aracılığıyla okuyucuya ulaşmasını sağlamışlardır. Kendilerine teşekkür etmek vicdanî bir görevdir.

Mazlum Kenan Köstekçi Kimdir?

Ailesinin verdiği isim ebced hesabıyla doğduğu tarihe denk gelen Ömer Mazlum, kendisinin şiirlerinde kullanmayı tercih ettiği isimle Mazlum Kenan, 26 Eylül 1326 (9 Ekim 1910) tarihinde Çorum'un Karakeçili mahallesinde doğdu. Çorum'un eski ve köklü ailelerinden Köstekçioğulları soyundandır ve tam soyadı Köstekçioğlu'dur. Dedeleri saat kösteği yaptığından dolayı "köstekçioğulları" diye bilinirler ve soyadı kanunuyla birlikte Köstekçioğlu soyadını alırlar. Asıl kökleri Hacı Mahmutoğullarına dayanır.

Mazlum Kenan'ın babası Süleyman Köstekçioğlu, Ömer Zarif Bey ve Şerife Hanım'ın oğlu olarak 1889 yılında Çorum'da dünyaya gelmiştir. Çorum İdadisi'nden mezun olan Süleyman Bey, Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'nin başlangıcından itibaren Millî Mücadele'ye fiilî olarak katılmış, Umumî Seferberlik üzerine Kayseri ve Ankara'ya sevk olunmuştur. Ankara'da Meclis-i İdare başkâtipliği yapmış ve 1926 yılında terhis edilmiştir. Süleyman Köstekçioğlu, Çorum Tahrirat Kalemi'nde kâtiplik, Çorum ve Tokat'ta evkaf müdürlüğü görevinde bulunmuştur. 1935 yılındaki seçimle Çorum milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Bir dönem Çorum milletvekilliği yapan, ancak yeniden seçilemeyen Süleyman Köstekçioğlu'nu, İsmet İnönü Meclis'te 1943-50 yılları arasında halkı teşkilatlandırma bürosunda ve devamında diğer bürolarda görevlendirerek Çorum'a dönmesini engeller, yakınında tutar. Yalnız 1950 yılında "kırtasî işlerin" azalması gerekçesiyle bir maaşlık tazminat verilerek büroyla ilgisi kesilir. Süleyman Köstekçioğlu milletvekilliği ve sonraki görevleri nedeniyle ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşir. Süleyman Köstekçioğlu'nun Melek Hatun Hanım ile evliliğinden en büyük çocuğu olan Mazlum Kenan'dan başka üç çocuğu daha olmuştur. Mazlum'un üç yaş küçüğü Munise, onun küçüğü Naciye ve en küçükleri Ahmet'tir. Naciye, Mazlum'dan yaklaşık altı ay sonra 27 Aralık 1936 tarihinde zatürreden vefat eder. Anneleri Melek Hatun 1965, babaları Süleyman Bey 1969, Mazlum Kenan'ın tek erkek kardeşi Ahmet 1981, ailenin son bireyi olan ve hayatını Ankara'da sürdüren 1913 doğumlu Munise Saylan ise 2005 yılında vefat eder. Ahmet ve Munise'nin evliliklerinden çocukları olmadığı için, bugün Köstekçioğlu soyundan kimse bulunmamaktadır. Yalnız akrabalarından Özden Uzel hayattadır. Mazlum Kenan ve Özden Hanım'ın annesi hem teyze hem amca çocuklarıdır. Özden Uzel'in eşi Ümit Uzel, Mazlum Kenan Köstekçi'ye anılarını yazmış olduğu *Korumasız Başkan*¹ adlı kitabında yer verdiği gibi 2014 yılında da *Zakkum Çiçekleri*² adını taşıyan ve ilk kez 1942 yılında İstanbul'da Ahmet Halit Kitabevi tarafından yayımlanan şairin tek şiir kitabını yeniden yayımlatmış ve böylece onun yeniden hatırlanmasına vesile olmuştur.

¹ Ümit Uzel, *Korumasız Başkan*, Çorum: Aydın Ofset, 2000, s. 106-108.

² Mazlum Kenan Köstekçi, *Zakkum Çiçekleri*, İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1942.

Mazlum Kenan, ilköğrenimini 1923 yılında Çorum'da tamamladıktan sonra orta dereceli eğitimi için 1925 yılında Çorum'da açılan Mıntıka Ziraat Ameliyat Mektebi'ne girmiştir. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra 1927'de Ankara'da açılan Köy Muallimliği Kursu'na devam ederek öğretmenlik yapabilme hakkını kazanmıştır. Öğretmenlikteki ilk görev yerleri Çorum'un Mecitözü ilçesine bağlı Doğla ve merkeze bağlı Karapınar köyleridir. 1930 yılında Sivas Muallim Mektebi'nde okumaya giden Mazlum Kenan, oradayken tüberküloza (vereme) yakalanır ve tedavi için İstanbul'a prevantoryuma gönderilir. 1931 yılında okul kaydı Sivas'tan Ankara Gazi Muallim Mektebi'ne nakledilir. Fakat hastalığı devam ettiğinden eğitimini sürdüremez ve yeniden prevantoryuma gönderilir. Uzun süren tedavisi esnasında İstanbul'da sınavlarına girerek Gazi Muallim Mektebi'nden mezun olur. Annesine ve babasına yazdığı mektuplardan 1931 ve 1932 yıllarında Ankara'da bulunduğu anlaşılan Mazlum Kenan, özellikle babasına yazdığı 25.1.1932 tarihli mektubunda Doktor Zeki Bey'in kendisini muayene ettiğinden ve tekrar sanatoryuma gönderilmek istendiğinden söz eder. Mektubunda ayrıca, kilosunun ilk kez 53'ün altına düşüp 51 olmasının üzüntüsünü ifade eder. Mazlum Kenan, 1932-33 eğitim öğretim yılında İstanbul'da öğretmenliğe başlar. İstanbul Ondördüncü İlmektep Başmuallimliği'nden alınan 7.3.1933 tarihli belge Mazlum Kenan'ın bu tarihte öğretmenlik mesleğinin devam ettiğini gösterir. Ancak hastalığı yeniden nüksettiğinden hastaneye yatmak ve öğretmenlikten, en azından başlangıçta fizikî olarak, ayrılmak zorunda kalır.

Mazlum Kenan, 1933 yılından 1936 yılı Nisan ayına kadar Burgazada ve Heybeliada prevantoryum ve sanatoryumları ile Haydarpaşa ve Cerrahpaşa hastanelerinde sürekli tedavi gördü. 1935 yılında Cerrahpaşa Hastanesi'nde Prof. Dr. Rudolf Nissen (1896-1981) tarafından bir ameliyat yapıldı. Prof. Dr. Nissen, 1931 yılında dünyada ilk kez pnömonektomiye gerçekleştirerek ününü Almanya dışına da yayan ve 1933 yılında Türkiye'ye gelerek İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. Cerrahi Kliniği direktörü³ olarak görev yapmaya başlayan çok ünlü bir cerrahdır. Muhtemel ki, Mazlum Kenan'a uyguladığı ameliyat da pnömonektomi yani akciğerlerden tahrip olmuş bölümü çıkarma işlemidir. Çünkü babası Süleyman Köstekçioğlu, oğluna yapılan ameliyatı “kaburga kemiklerinden dört beş dil'ı kesilmek suretile yapılan ameliyat”⁴ olarak anlatır. Yapılan cerrahî müdahale sonrasında Mazlum Kenan, kilo almaya ve iyileşme belirtileri göstermeye başlar. Sağlığındaki bu düzelme üzerine sanatoryum ve hastanelerde geçen yılların yarattığı bıkkınlık ve ailesine –özellikle annesine– duyduğu özlemi giderme arzusuyla memleketi Çorum'a gitmek ister. Onun bu dileği doktorları tarafından da olumlu karşılanır. Mazlum Kenan, 1935 yılında öğretmen olan ve yaklaşık bir yıldır

³ Ertuğrul Göksoy, *Antireflü Cerrahisinin Tarihi Gelişimi ve Rudolf Nissen*, İstanbul: İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Gastrointestinal Sistem Hastalıkları Sempozyumu (11-12 Ocak 2001), s. 143-144.

⁴ Köstekçi, *a.g.e.*, s. 5.

Çorum'un Sungurlu ilçesinde öğretmenlik yapmakta olan kız kardeşi Naciye'nin yanına gelir. Naciye de tıpkı ağabeyi gibi şiirle ilgilidir. 1933 yılında tanzim edilmiş şiir defterinde Naciye Mazlum imzası dikkat çeker. Belli ki o, ağabeyi Mazlum'un adını kendininkine ekleyerek hem ona olan sevgisini göstermiş hem de şiire ilgilerindeki ortaklığı vurgulamıştır. Elbette bugün genç yaşta ölüme giden alinyazılarındaki benzerliği de eklemek kaçınılmazdır.

Sungurlu'da kardeşi Naciye'nin yanında yirmi gün kadar kalan Mazlum Kenan'ın durumu beklenmedik bir biçimde tekrar ağırlaşır, hastalık nükseder. En yakın hastane olan Çorum Memleket Hastanesi'ne kaldırılır, ancak bütün tedavi çabalarına rağmen 13 Haziran 1936 tarihinde henüz 26 yaşında iken hayata gözlerini yumar. Mazlum Kenan, bugün Çorum'daki Ulu Mezarlık'ta birinci dereceden yakını olmayan Köstekçioğullarından bazı başka isimlerle birlikte mütevazı bir mezarda yatmaktadır.

Zakkum Çiçekleri

Mazlum Kenan'ın ölümünden altı yıl sonra, babası Süleyman Köstekçioğlu'nun çabası ve onun TBMM'den arkadaşı olan ünlü şair ve yazar İbrahim Alâeddin Gövsa'nın desteğiyle, yazdığı bütün şiirler *Zakkum Çiçekleri* adı ile yayımlanır. Gövsa kitabın ön sözü yerine "başlangıç" başlığıyla kısa bir değerlendirmesini ekler. Daha sonra birçok kez farklı yayımlar aracılığıyla tekrarlanacak olan bu değerlendirmesinde Gövsa, genç şairin defteri kendisine teslim edildiğinde, büyük bir yetenekle karşılaşacağına hiç ihtimal vermediğini itiraf eder. Ancak şiirleri okudukça artık hayatta olmayan Mazlum'un yazısının güzelliği kadar şiirlerde kendini belli eden "dildeki pürüzsüzlük, nazımdaki dürüstlük, nihayet derin elemelerin vuzuhla duyuluşu ve tahlil edilişi" karşısında hayretini ve hayranlığını gizleyemez. Hatta bir öngöründe bulunarak "tekâsüf etmiş gözyaşları halinde bir avuç inci"ye⁵ benzettiği bu şiirlerin kıymetinin zamanı aşacağı tespitinde bulunur. *Şamdan* şiirinin ise onu ebediyete ulaştıracağı fikrindedir. Nitekim 1936'tan bugüne *Şamdan*, Mazlum Kenan'ın adıyla özdeşleşen şiiri olmuştur. Meselâ, Sedat Umran "Yirmi Altı Yaşında Ölen Gerçek Şair: Mazlum Kenan Köstekçi (1910-1936)"⁶ başlıklı yazısında Mazlum Kenan ismine ilk kez 1942 yılında *Yedigün* dergisinde *Şamdan* isimli şiiriyle rastladığını belirtir. Umran, Mazlum Kenan'ın şiirlerinden aldığı estetik haz ve heyecanı daha önce de Ahmet Haşim'in şiirleri için hissettiğini ifade ederek iki şairin şiirlerindeki iç ihtiras kasırgası ve güçlü estetik yönünden benzerliğe dikkat çeker.⁷ İki şair arasındaki temel fark ise Mazlum Kenan'ın şiirlerinde konuşma

⁵ Köstekçi, *a.g.e.*, s. 4-5.

⁶ Sedat Umran, "Yirmi Altı Yaşında Ölen Gerçek Şair: Mazlum Kenan Köstekçi (1910-1936)", *Türk Edebiyatı*, Kasım 1980, S. 85, s. 27-29.

⁷ Umran, *a.g.m.*, s. 28.

dilinin imkânlarını kullanarak hece vezniyle yazmasıdır.⁸ Bahri Miyak da *Çorumlu* dergisinde, Mazlum Kenan'ın Ahmet Haşim'in etkisi altında kaldığından bahseder ve şiirlerinde bir peyzajist yeteneğiyle tasvirler çizdiğini vurgular⁹ ki bu onun şiirine dair çok önemli bir tespittir. Ayrıca Miyak, Mazlum Kenan'ın kitabındaki iki bölüme dair yerinde bir tespitte bulunarak şiirleri sınıflandırır. *Zakkum Çiçekleri*'nde birinci kısım "İztraptan doğdular şiirlerim acıdır / Mısrararımda elem, ilhamın kırbacıdır.." ¹⁰ mısralarıyla başlar ve Mazlum Kenan'ın şiirlerinde elem ve ıstırapın "hasta bir nabız gibi" attığını ve onun şiirlerinde "Gönülden doğan yaşama ümidiyle zekadan doğan ümitsizlik, başucunda asılı ateş grafiği gibi intizamsız yükselişler ve tehlikeli düşüşler"¹¹ olduğunu gösterir. İkinci kısımda ise kısa ve trajik hayatında bulabildiği aşka dair sınırlı hislerin masum hatıraları "Bir Aşkın İlhamları" başlığı altında yer alır. *Zakkum Çiçekleri*'nin üçte birinden fazlasının "hakiki şiir ve değer hazinesi" olduğunu düşünen Miyak, yazısını bir şair için yapılabilecek en şiirsel tanımlamalardan birini yaparak bitirir: "Çorum'un velût bağrından kopan Mazlum Kenan Köstekçi, his dünyasında, ölümün nefesiyle söndürülmüş muhteşem bir şamdandır."¹²

Annesi Melek Hanım'a ve kardeşi Ahmet'e (Amir Zarif) yazdığı mektuplardan edebiyatla ilgisini daima sürdürdüğü anlaşılan Mazlum Kenan, 6.11.1931 tarihli mektubunda Çorum'daki evlerinde unuttuğu elyazması *Başak* mecmuasını tez elden Ankara'ya göndermelerini ister. Ayrıca ölümünden birkaç ay önce 17 Şubat 1936'da İstanbul'dan yazdığı bir diğer mektubunda annesine en yeni ve en iyi şiirlerini gönderdiğinden bahseder ve hemen ilave eder: "Şurasını da ilave edeyim ki en iyi sözümünden maksat benimkiler arasında en iyi olanlar. Yoksa henüz duygularımı tamamiyle ifade eden şiiri yazmış değilim." Mazlum Kenan "Harap Yalı" şiirini eklediği bu mektubunun son kısmında kardeşi Ahmet Amir Zarif'e hitap eder ve onun mutlaka Fransızca öğrenmesini ister. "Çünkü yeni bir lisan yeni bir dünyadır." Kendisini örnek gösterir ve "Dil bilmemek bedbahtlığı yüzünden ellerim ve gözlerim bağlı koca bir edebiyat dünyasına karşı oturuyorum." tespitinde bulunur. Kardeşine *Kültür Haftası* dergisinin ilk sayısı ile *Yüz Sene Uyuyan Adam* kitaplarını gönderdiğini, yakında Fransızca kitaplar da temin edeceğini yazar.

Mazlum Kenan'ın küçük yaşlardan itibaren edebiyata ve özellikle şiire ilgisi olduğu anlaşılmaktadır, ancak yazmaya yoğun bir biçimde yönelmesi hastalık yıllarında olur.¹³ Abdullah Ercan, onun şiirlerini "hayatının son dört beş yılına sığdırdığı"nı ve bir

⁸ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1982, s. 421.

⁹ Bahri Miyak, *Zakkum Çiçekleri*, Çorumlu dergisi, 1 Ağustos 1943, S. 39, s. 30.

¹⁰ Köstekçi, a.g.e., s. 7.

¹¹ Miyak, a.g.m., s. 29.

¹² a.g.m., s. 31.

¹³ İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, C. 6, Ankara: Elvan Yayınları, 2006, s. 2286.

yandan da o günün şartları içinde tedavi imkânları sınırlı bir hastalıkla uğraştığından bahseder.¹⁴ Ancak *Zakkum Çiçekleri*'nde yer alan bütün şiirler tarihlidir ve bu tarihler incelendiğinde Mazlum Kenan'ın bilinen bütün şiirlerini hayatının son iki yılında (1934-36) yazdığı görülür. Şiirlerinden bazıları kendisi hayattayken *Varlık*, *Kültür Haftası*, *Yücel* ve *Çağlayan* gibi dergilerde yayımlanır. *Varlık* dergisinde yayımlanan "Özleyiş" adlı şiiri derginin 1 Şubat 1935 tarihli 38. sayısındadır. Anatole France'ın "Kime Türkücüsü" adlı hikâyesinin Türkçe çevirisinin içine yerleştirilmiştir. Yaşar Nabi yönetimindeki *Varlık* dergisinin devrin edebî hayatı içinde çok önemli bir yeri vardır ve bu dergide özellikle genç şairlerin eserlerini yayımlatabilmek için büyük bir heves duydukları aşikârdır. Bu bağlamda Mazlum Kenan'ın şiirinin *Varlık*'ta yayımlanması hem şahsiyeti hem de eseri açısından dikkat çekici bir etki yaratmış olmalıdır. Ayrıca Mazlum Kenan'daki şiir yeteneğinin zaman elvermiş olsa idi onu bu gün çok daha bilinir bir şair mertebesine ulaştırma ihtimali bulunduğu da hatırdada tutulmalıdır.

Şairin ölümünden sonra *Zakkum Çiçekleri*'nin yayımlanması üzerine Yedigün dergisinde bazı şiirlerine ve değerlendirme yazılarına yer verilir. Dergide Mazlum Kenan'ın şiirlerinden ilk olarak "Şamdan" yayımlanır. "Yedigün'ün Cevapları" sayfası yazarı şiirin yanı sıra Mazlum Kenan'dan şöyle bahseder: "Altı yıl önce 26 yaşında iken veremden ölen Mazlum Köstekçi, son neslin en içli ve lirik şairlerinden biri idi. Bu hiç tanınmamış sanat harikasının verem döşeğinde meydana getirdiği ve (*Zakkum Çiçekleri*) adını verdiği şiir mecmuası yakında ailesi tarafından neşredilecektir. Henüz hiçbir yerde neşredilmeyen ve satırları arasında deha pırıltıları sezilen bu şiirlerden bir kısmı (*Zakkum Çiçekleri*)nin neşrinden önce (*Yedigün*) sayfalarında okunacaktır."¹⁵ Nitekim *Yedigün*'de, "Şamdan" da dâhil olmak üzere "*Zakkum Çiçeklerinden*" üst başlığı altında Mazlum Kenan'ın peş peşe dört şiiri neşredilir. Diğer üç şiir şunlardır: "Heybeli'de Geceler"¹⁶, "Heybeli'de Akşam"¹⁷ ve "Ölümüm".¹⁸

Yedigün dergisinde Mazlum Kenan'ın şiirlerinin yayımlanırken genç yaşta veremden vefat ettiğinden söz edilmesi okuyucuları derinden üzer. Şaire karşı büyük bir merhamet ve acıma duygusunun uyanmasına, şiirlerinin ayrı bir hassasiyetle okunarak tanınmasına neden olur. Hatta şairin hayat öyküsü ve şiirleri Kıbrıs'a kadar uzanır. Kıbrıs Türklerinden Lefkoşalı genç bayan şair Neclâ Salih Suphi, Mazlum Kenan için bir şiir yazar ve bu vesileyle ilk kez bir şiirini yayımlatma cesaretini gösterir. O zamana kadar şiirlerini hiçbir gazete ve mecmuaya göndermeği düşünmeyen¹⁹ Viktorya Kız

¹⁴ Abdullah Ercan, *14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler* (2. bs.), İstanbul: ÇEKVA (Çorum Eğitim ve Kültür Vakfı), 1998, s. 408.

¹⁵ *Yedigün*, 6 Nisan 1942, S. 474, C. 19, s. 2.

¹⁶ *Yedigün*, 13 Nisan 1942, S. 475, C. 19, s. 2.

¹⁷ *Yedigün*, 20 Nisan 1942, S. 476, C. 19, s. 2.

¹⁸ *Yedigün*, 27 Nisan 1942, S. 477, C. 19, s. 2.

¹⁹ Abdullah Rıza Ergüven, *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi* (1937-1947), Marmara Yayınevi, s. 77.

Mektebi öğrencisi Neclâ Salih Suphi, belli ki genç yaşında hayata veda eden şairin hassas ve lirik şiirlerinden çok etkilenmiştir. Mazlum Kenan’a ithafen yazdığı şiirine Neclâ Salih Suphi “Beni Ağlatan Şaire” adını verir:

“Mazlum Kenan Köstekçi, bilmem şimdi neredesin?
Şiirin gönlümde ah! Yazık ki sen yerdesin.
(Şamdan)ını okudum, ızdırabına yandım,
Ölümünü düşündüm, hatıranı bağlandım.
Nasibini andıkça içime doldu hüznün,
Eğer her yurddaş gibi vatanda olsam bugün,
Bir servilik içinde seni mutlak arardım,
Mezarının başında hayaline dalardım.
Fakat heyhat ayırır şu dağlar, şu denizler.
Bir Türk kızı inan ki uzakta sana ağlar.
Ruhun müsterih olsun o ebedî uykunda!
Ebediyen anılsın adın büyük yurdunda!”²⁰

Mazlum Kenan’ın genç yaştaki ölümü nedeniyle, Neclâ Salih Suphi gibi, doğduğu toprakların insanları da büyük üzüntü duyarlar. Yine *Yedigün* dergisinde Mazlum Kenan’ın kız kardeşini ziyaret ettiği ve kendisini ölüme götüren son rahatsızlığını yaşadığı yer olan Çorum’un Sungurlu ilçesinin adını taşıyan ve “Merhum Mazlum Kenan Köstekçi’nin Aziz Ruhuna” ithafıyla bir şiir yayımlanır. Fethi Soysal imzalı şiirde Çorum’un tabiat manzarası içinde Mazlum Kenan’a duyulan hasret anlatılır:

“Garipler diyarıdır, akşam şehri basınca,
Bağlarından gazeller akseder yaklaşınca,
Sakin, sakın akışır, “Budaközü” suları,
Bir tekkeyi andırır ötüşürken kuşları.
Hicranlar uzun bir yol, arzular kılavuzdur,
Kağnıların sedası, çözülmaz; bir aruzdur.
Uzakta bir ağlın titreyen meş’alesi
Kavalların derinden gelen ilahi sesi
Söğütler ağırlaşır suya yatıverirler
Ayın ilk ışıkları, matlaşır ve erirler.
Hatıralar canlanır, her köşede, her yerde,
Yanar merhum Mazlum’un şamdanı tepelerde.
Muhtar yakıverir, güneş batarken camlar
Onu hasretle arar şehrimdeki ilhamlar.”²¹

Fazıl Ahmet Aykaç ise *Yedigün*’de yayımlanan “Zakkum Çiçekleri” başlıklı yazısını tamamen Mazlum Kenan’a ayırmıştır. Kırk yıl önce (1902) henüz bir çocukken

²⁰ Neclâ Salih Suphi, “Beni Ağlatan Şaire”, *Yedigün*, 10 Ağustos 1942, S. 492, C. 19, s. 2.

²¹ Fethi Soysal, “Sungurlu”, *Yedigün*, 19 Nisan 1943, S. 528, C. 21, s. 2.

Musul'dan Diyarbakır'a katır sırtında çölü geçerek yaptığı yolculuğu ve ilk kez o zaman karşılaştığı zakkum çiçeğini anımsayarak sözü *Zakkum Çiçekleri*'ne getirdiği satırlarında Aykaç, Mazlum Kenan'ın "Şamdan"ından alıntı yaparak şöyle bir yorumda bulunur: "Şu sade, içli sözler insanın tâ can evine kadar yayılan uhrevî bir ışık yuvası değil mi? O sözler bize sezdiriyor ki, o nazik ve seçkin şairin erimesi, Mazlum'un yalnız kederli ailesinde değil, Türk şiirinin talihinde de bir aydınlık kaynağını söndürmüştür."²² Ancak Aykaç, "talihin kırdığı bu narın dal"dan "dökülen içli sanat yapraklarını birer birer toplayan şefkatler" bulunduğunu, bunların başında da İbrahim Alaeddin Gövsa'nın olduğunu ve böylece "merhumun hatırası üzerine Tanrının gufranından bir puşide ser"ilmiş gibi, bir başka deyişle Allah'ın affediciliğinin, rahmetinin Mazlum Kenan'ın hatırası üzerine örtülmüş olduğunu ifade eder. Ona göre, *Zakkum Çiçekleri* Mazlum Kenan'dan kalmış hüznü ve acı veren bir yadigârdır.

Yedigün dergisinde yayımlanan bütün bu şiir ve yorumlara ilaveten 1937-1947 yılları arasını kapsayan *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi*'nde²³ Mazlum Kenan'a da yer verilir. Kendisi de şair olan Abdullah Rıza Ergüven tarafından hazırlanan antolojide "Pek genç yaşta hayata veda eden şairin hazin ölümü hepimizi ağlatmıştı. Merhumun 942 de *Yedigün*'de neşredilen şiirleriyse gençler tarafından ısrarla takip edilip aranmıştır. Yakın yıllar edebiyatımızın kendini tarihe mal eden en lirik şairlerinden belki de ilki Mazlum Kenan'dır"²⁴ denilerek şaire Türk edebiyatı içinde özel ve önemli bir anlam yüklenir. Yine *Erken Ölümlü Şairler Antolojisi* adı altında hazırlanan ve isminden de kolayca anlaşılacağı üzere hayatının baharında arkalarında şiir kabiliyetleri sayesinde "hoşça bir sada" bırakarak giden şairler arasında Mazlum Kenan'dan da bahsedilir. Ümit Uzel'in "Zakkum Çiçekleri"ni 2014 yılında yeniden yayımlatması sayesinde son aylarda genç şair hakkında çeşitli yayın organlarında bazı yazılar ve yorumlar yayımlanmıştır. Bunlardan birini kaleme alan Gazanfer Eryüksel internet ortamında okunabilen *Zakkum Çiçekleri* başlıklı yazısında Mazlum Kenan'ın Türkçeyi kullanımındaki arılığa ve duruluğa dikkat çeker ve nazım birimi olarak çoğunlukla dörtlülüğü tercih ettiği tespitinde bulunur. Hakikaten Mazlum Kenan, "Bıkkınlık" ve "Heybeli'de Akşam" şiirlerini üçlükler halinde; "Ölümüm", "Ümit ve Mavilikler" ve "Kavuşmanın Korkusu" şiirlerini (4+4+3+3) biçiminde tasniflenmiş klasik uyak düzenine uymayan sone nazım şekliyle yazmıştır. "Bir Aşkın İlhamları" içindeki isimsiz şiirini beyitlerle ve dörtlülüklerle yazılmakla birlikte son bölümü altılıktan oluşan "Artık Gel Anneciğim" dışındaki 21 şiirini ise dörtlülükler halinde oluşturmuştur.

Zakkum Çiçekleri'nin kapağında yer alan "İztraptan doğdular şiirlerim acıdır / Mısralarımda elem, ilhamın kırbacıdır" şeklindeki iki mısra adeta bütün şiirlerin

²² Fazıl Ahmet Aykaç, "Zakkum Çiçekleri", *Yedigün*, 30 İkinciteşrin 1942, S. 508, C. 20, s. 8.

²³ Abdullah Rıza Ergüven, *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi (1937-1947)*, Marmara Yayınevi, s. 58-62.

²⁴ Ergüven, *a.g.e.*, s. 59.

varoluş sebebini özetler niteliktedir. Kitaba ismini veren “Zakkum Çiçekleri” ile aynı başlığı taşıyan bu iki mısra²⁵ dışında toplam 27 şiir vardır. İlk bölümde 21, “Bir Aşkın İlhamları” başlığını taşıyan ikinci bölümde ise 6 şiir bulunmaktadır. Şiirlerin isimleri sırasıyla şöyledir: Birinci bölümde “Özleyiş”, “Korkuyorum”, “Heybeli’de Günler”, “Heybeli’de Akşam”, “Heybeli’de Gece”, “Seni Düşünürken”, “Son Saatler Böyledir”, “Gelmeyen Şifa”, “Şamdan”, “İçimden Kopan Şiir”, “Artık Gel Anneciğim”, “Harap Yalı”, “Ölümüm”, “Kalbimin Çılgınlığı”, “Bir Yıldız Aktı Yine”, “Bıkkınlık”, “Resmimin Arkasına”, “Bir Bahar Günü Ben de”, “Ümit ve Mavilikler”, “Kavuşmanın Korkusu” ve isimsiz bir şiir; “Bir Aşkın İlhamları” adını taşıyan ikinci bölümde “Bakışmanın Şiiri”, “Elimde Değil”, “Dumandan Mısralar”, isimsiz bir şiir, “Senden Gelen Sarhoşluk” ve “İçimdeki İlkbahar” adlı şiirler yer almaktadır.²⁶ Kitaptaki şiirlerden bazıları Mazlum Kenan tarafından kardeşleri Munise (Ümit ve Mavilikler) ve Naciye’ye (Kavuşmanın Korkusu), askerî doktorlardan operatör Cahit’e (Harap Yalı) ve arkadaşları olduğunu tahmin ettiğimiz Cevad (Bıkkınlık) ve Faris (Bir Bahar Günü Ben de) adlı kişilere ithaf edilmiştir.

Zakkum Çiçekleri’nin birinci bölümünü oluşturan şiirlerinde hâkim temalar ölüm ve anne özlemidir. İkinci bölümün başlığı olan “Bir Aşkın İlhamları” ise adından da anlaşıldığı üzere şairin hastalığa ve ölüm korkusuna karşın aşkın varlığını derinden hissettiğini ve onun acısını da yaşadığını gösterir. Ailesinin anlatımıyla Mazlum Kenan bir hemşireye âşık olmuştur. Bu durum da kaçınılmaz ve doğaldır, çünkü hayatının son birkaç yılını sadece hastane ve sanatoryumlarda geçiren bir gencin karşılaşılabileceği ve platonik hislerle bağlanabileceği kişi, hiç kuşkusuz o çevrede sürekli gördüğü ve yakın temasta bulunduğu biri olacaktır. İkinci bölümdeki şiirlerde böylesi bir aşkın terennümlerini bulmak muhtemeldir. Diğer şiirlerinde olduğu gibi aşk şiirlerinde de hassas bir ruhun izleri okunur. Kendinden önce sevgilinin varlığı ile dolan bir bedenın sahibidir şair:

“Ruhum bir kadehtir ki; sesin ona dolmasa,
Geçip giden her günüm, şuarsuz sarhoşluktur.
Senin beni bağlayan o gözlerin olmasa,
Gözlerimde kâinat manasız bir boşluktur...” (Seni Düşünürken)

Şiirlerini hastalık yıllarında yazmış olmanın getirdiği ruh hali ile hayata ümitvar gözlerle dahi bakmaktan korkar. Naif yaradılışlı bir genç olduğu ve geçirdiği hastalıkla bu özelliğinin daha da ön plana çıktığı anlaşılan Mazlum Kenan, yıllarca İstanbul hastane ve sanatoryumlarında kalmanın yarattığı çöküntüyle karamsar ve hüzünlüdür. Bu duygularını besleyen atmosferde ise İstanbul’a dair ayrıntılar vardır. Mazlum

²⁵ Köstekçi, *a.g.e.*, s. 7.

²⁶ *a.g.e.*, s. 64.

Kenan'ın şiirlerinde dikkat çekecek derecede deniz ve martı unsuruna rastlanır. Genel anlamda kuşun yanı sıra baykuş ve özellikle martının onun şiirlerinde özel bir yeri vardır. Denizden uzak bir İç Anadolu şehri olan Çorum'da doğan Mazlum Kenan, okul hayatını Sivas ve Ankara'da sürdürmüştür. 26 yıllık hayatının uzun sayılabilecek bir bölümünü bu üç şehirde geçiren şairin hayatına İstanbul, biraz da zorunlu bir biçimde, 1930 yılından sonra dâhil oldu. Hastalık yıllarını bu şehirde geçirdiği ve şiirlerini bu dönemde yazmanın doğurduğu doğal bir sonuç olarak şiirlerinde denize sıklıkla yer verdi. Heybeliada'daki hislerinin ve izlenimlerinin birer yansıması olan "Heybeli'de Günler", "Heybeli'de Akşam" ve "Heybeli'de Geceler" başlıklı üç şiirinde deniz ana çerçeveyi oluşturur. "Heybeli'de Günler"den alınan aşağıdaki mısralar, şairin deniz ve martı imgelerini kullandığı en başarılı örnektir:

"Bir martı olsam derim, beyaz tüylü bir martı.
Yanan göğsümü versem mavi serin sulara..
Bir gün bırakıverip küçücük bir kabartı
O serinlikle dalsam, en sonsuz uykulara..."²⁷

Ümitle dolu kalbini mavi denizdeki bir gemiye benzettiği "Ümit ve Mavilikler" şiirindeki martıda da yine şairin varlığı somutlaşır:

"Özlediğim sonsuz aşk, martı kadar yorgundur
Ne o zavallı martı gemiye girecektir;
Ne o gemi martıya teselli verecektir"²⁸

Bu mısralar şairin hastalıkla gelen ölüm düşüncesini tabiatla nasıl bütünleştirdiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir. O, etrafındaki dış gerçekliğe duygularının gözlüğüyle bakmaktadır. Dolayısıyla Mazlum Kenan'ın şiirleri bir bütün halinde ele alındığında etrafındaki somut her tür ayrıntı ve eşya aracılığıyla ruh halini anlattığı, izlenimci bir şiir anlayışına sahip olduğu anlaşılır. Nitekim Doktor Cahit Bey'in Çengelköy'de oturduğu evden ilham alarak yazdığı "Harap Yalı" şiirinde kendini doktorunun oturduğu bu yerle özdeşleştirir ve aynı izlenimci yaklaşımla mekân teşhis sanatına başvurarak kapalı panjurları, solmuş boyasıyla kendini denizin insafsız darbelerine bırakmış ve ölüm korkusuyla çarpınan bir kalp olarak hayal eder. Son dörtlükte ise sözü kendine getirir ve bu harap yalı ile arasındaki benzerliği vurgular:

"Bir gün ben de bıkarak bu yarım yaşamadan,
Bir harap yalı gibi çöküverecek miyim?
Zavallı bir sevinçle dolup da taşamadan
Kalbimi ellerimle söküverecek miyim?"²⁹

²⁷ Köstekçi, *a.g.e.*, s. 13.

²⁸ *a.g.e.*, s. 45.

²⁹ *a.g.e.*, s. 31.

Mazlum Kenan'ı şiire, şiirlerini ise etrafındaki ayrıntılara yönlendiren unsurlardan birinin hissettiği yalnızlık ve ızdırap duygusu olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda “Haykırmak istiyorum bir martı çığlığıyla”³⁰ mısraı onun şiirlerindeki özü temsil eder mahiyettedir. Mazlum Kenan, yaşının icabı olan hiçbir coşkuyu, heyecanı ve hevesi doya doya yaşayamadan, kısacası gençliğin ne demek olduğunu tam anlayamadan hastane ve sanatoryumlarda tedaviyle geçen, dünya nimetlerinden uzak bir hayat sürdürmüştür. Yüreği acı doludur: “Kalbim vahşi kuşlara sanki mağara gibi / Gülmeler dudağımda bir kızıl yara gibi”³¹ mısraları onun hissettiği acının en keskin ve iç burkan anlatımlarındandır. Daha hayatının baharında olmasına rağmen sanki uzun yıllar yaşamış da yorgun düşmüş ihtiyar bir adamın ruhuna sahiptir. Hem ölümün soğuk nefesini ensesinde hissettiği için tevekkül etmeye çalışır, hem de gençliğin ve yaşama sevgisinin verdiği güçle hayata bağlanmakla ondan gönüllü bir biçimde vazgeçmek arasında gelgitler yaşar. Doya doya yaşamaktan ve dünyaya dair güzelliklere kendini kaptırmaktan adeta ürker, çekinir. Hayata tutunduğu takdirde onu bırakıp gitmenin çok daha zor olacağı korkusunu yüreğinin derinliklerinde duyar. Bu sebeple olsa gerek, şiirlerinde ölümün nasıl geleceğini, neler hissedeceğini ve neye benzeyeceğini hayal eden mısralar vardır:

“Bu on sarı parmağı son günüme saklayıp,
Camlaşan gözlerimle onlara bakacağım,
Son bir hızla ruhumu tepemde kucaklayıp,
On kollu şamdan gibi başımda yakacağım...” (Şamdan)

“En ışıklı bir günde artık bitmiş olarak,
Asabî ellerimle saçlarımı yolarak,
Bir öksüz çiğdem gibi boynu bükük solarak,
Gözlerimi bir bahar gününde yumacağım” (Bir Bahar Günü Ben de...)

“Camlaşan gözlerimle bakıp yalvaracağım,
Uzatılan bir tasta bir yudum alacağım,
Bu akış diyecek ki: Artık her şey bitmiştir...” (Ölümüm)

“O sonsuz boşluklara bir yıldız aktı yine
Ve sonsuz boşluklarda bir iz bıraktı yine,
Yine kimler bu gece gözlerini yumdular..
Boşalmış bir kadehte zaten son yudumdular” (Bir Yıldız Aktı Yine)

“Bir ölüm isteğiyle âsâbım gerilir de,
Gözlerimin önünde bir engin belirir de,
Bir kurtuluş umarım geniş, derin sulardan” (Bıkkınlık)

³⁰ Köstekçi, *a.g.e.*, s. 13.

³¹ *a.g.e.*, s. 38.

Zakkum Çiçekleri'ni oluşturan şiirlerin yazıldığı 1930'lu yılların başında toplum korkulu rüyası veremdir. Ölümçül bir hastalık karşısında her insan farklı tepkiler verebilir. Ancak değişmez olan hastalığın doğurduğu ölüm korkusu ve yarattığı karamsarlıktır. Hele de hastalığın tedavisi esnasında hastanın aile ve arkadaş çevresinden uzak kalması bu zorlu deneyimi daha da katlanılmaz kılabilir. Mazlum Kenan tedavisi için İstanbul'un çeşitli hastane, prevantoryum ve sanatoryumlarında yıllarca kalmış, çok özlediği ailesini ve doğduğu yer olan Çorum'u görememiştir. Aile albümündeki bazı fotoğraflar babası Süleyman Bey'in zaman zaman oğlunu tedavi gördüğü yerlerde ziyaret ettiğini göstermektedir. Ancak aileden uzun süreli ayrılığın hastalığa bir de özlem duygusunu kattığı aşikârdır. Mazlum Kenan'ın kardeşleri Munise ve Naciye'ye ithafen yazdığı şiirler de bunun bir tezahürü olarak yorumlanabilir. Yaşanan özlem duygusunun odak noktasında ise annesi Melek Hatun Hanım vardır. *Zakkum Çiçekleri*'ndeki "Özleyiş", "İçimden Kopan Şiir", "Artık Gel Anneciğim" ve "Kavuşmanın Korkusu" şiirlerinde doğrudan veya dolaylı olarak anne özlemi dile getirilir.

"İçimden Kopan Şiir" anne özleminin nasıl dayanılmaz hale gelebildiğini derinden duyuran ve Mazlum Kenan'ın üslûbunu temsil kabiliyeti olan önemli bir şiirdir. Saçlarını yıllarca anne eli okşamayan birinin hissettiği acıyı somutlaştıran şiirde; saçların sert, kaba ve çirkin görünüşüyle şefkatten yoksun oluş arasında bir anlam ilgisi kurulmuştur. Hüsnütalil sanatına örnek teşkil eden saçların sertliği ile o saçların sahibinin sevgiden mahrum kaldığı gerçeği arasındaki anlamsal bağlantı tamamen orijinaldir ve buluş niteliği taşır. Üstelik bu bağlantı mısraların bütününe yayılarak organik bir şiir yapısı oluşturulmuştur.

"Saçlarımı tarayan ellerim şaşırarak,
Onları kaba ve sert, sevimsiz buluyorlar.
Alımdan başlayıp ta, başımdan aşırarak,
Çoğalan bir öfkeyle durmadan yoluyorlar..

Neden saçlarım serttir, böyle sevimsiz neden?..
Bir sebep arıyorum tarayıp her bir teli.
Nihayet buluyorum pek derin düşünmeden:
Dört yıldır okşamadı onları anne eli..."

Mazlum Kenan, ölümünden yaklaşık beş ay önce Burgazada'da yazdığı "Artık Gel Anneciğim" adlı şiirinde yine anne özlemini dile getirir ve kavuşma temennisinde bulunarak annesine "gel" çağrısında bulunur. Annesi İstanbul'a değil, ama kendisi Çorum'a giderek annesine, babasına ve kardeşlerine kavuşur, özlemini dindirir. Doktorların onu ailesinin yanına göndermesi en azından özlem içinde gözlerini hayata yummasını engellemiştir. Son nefesini verirken çok sevdiği annesinin, ailesinin yanında olması onun için teselli vericidir. Bugün ondan geriye kalan "Artık Gel Anneciğim" şiirinin mısralarında yakınlarına duyduğu hasret duygusunun hangi raddelere geldiğini

görmek mümkündür. Çorum'a dönünce neler hissettiğini ve bu dönemde yüreğinde ve ruhunda duyduklarını şiire dönüştürüp dönüştürmediğini ise henüz bilmiyoruz. Belki ileriki günlerde ortaya çıkacak yeni şiirler bu belirsizliği ortadan kaldırabilir.

“Artık Gel Anneciğim”e aileden ayrı kalmanın yarattığı hüznün, acı ve özlem duygusu hâkim görünse de, dikkatle okunduğunda asıl özlenen varlığın anne olduğu görülür. “Kimsesizim, yalnızım böyle son saatimde” mısraından da anlaşıldığı üzere Mazlum Kenan artık çok fazla zamanının kalmadığını sezmiş gibidir ve tek isteği annesinin dizlerine başını koyup onun şefkat dolu ellerini yeniden saçlarında hissedebilmektir. “İçimden Kopan Şiir”de olduğu gibi bu şiirde de saçlarını anne elinin okşaması özlenir, dile getirilir.

“Bir anne sevgisinin ruha dolan ışığı,
Bir kızkardeş yüzünün mânalı kırışığı,
Bir babanın içinden kopan “Oğlum!” deyişi..
Bir bildik çehresinin sıcak gülümseyişi..

Bütün bunlar eksiktir, kırılan hayatımda,
Kimsesizim, yalnızım böyle son saatimde...
Dizlerine koysam da başımı, ellerinle
Okşasan saçlarımı, sonsuz emellerinle.

Tâ ruhuma sokulan o ılık sözlerle sen,
“Ah yavrum!” desen anne, buğulu gözlerle sen.
Rüyalarımda bile sana doğru koşarak,
Rüyaların aldatan sevinciyle coşarak,

Gözlerimi yumuyor, ışığı kovuyorum,
Bu rüya ümidini, içimde boğuyorum...
Bir “Anne!” diyen duysam kalbim paralanıyor,
En gizli bir yerinden ruhum yaralanıyor...

Dizlerine başımı ne zaman koyacağım?
Ben anne sevgisine ne zaman doyacağım?..
Dudaklarında hazin tebessümler taşıyan,
Yıllardır benden ayrı, benden uzak yaşayan,
Anneciğim, sevgili ve melek anneciğim,
Artık yasımı dindir, gelerek anneciğim...” (Artık Gel Anneciğim)

Mazlum Kenan'ın şiirlerinde ölüm düşüncesi kadar olmasa da aşka dair mısralar da oldukça dikkat çekicidir. Şiir kitabının tanzimi de bu görüşü destekler mahiyettedir. Kitabın ikinci bölümü “Bir Aşkın İlhamları” başlığını taşır ve bu bölümde yer alan altı şiir doğrudan aşk üzerinedir. Bununla birlikte kitabın birinci bölümünde yer alan “Seni Düşünürken” şiiri de aşk üzerinedir. İlk gençlik yıllarının getirdiği heyecanları

doya doya yaşayamayan şair, muhtemeldir ki, tedavi gördüğü yerlerde karşılaştığı birine ya da birilerine içten içe ilgi duymuş, platonik mânâda aşklar yaşamıştır. Nitekim bu grupta yer alan şiirlerinde öne çıkan “göz, göz göze gelmek ve bakışmak” gibi ifadelerden yaşanan değil de daha çok duygu dünyasında hissedilen aşklar olduğu anlaşılmaktadır. Şairin aile çevresi tarafından anlatılan ve Özden Uzel’in bir görüşmemizde naklettiği Mazlum’un bir hemşireye âşık olduğu yolundaki ayrıntı da bu görüşü destekler mahiyettedir. Yarım kalmış bir hayatın içinde yaşanan aşklar da doğaldır ki vuslata ermeden yarım kalacaktır.

“...
Çoğalan bir ateşle suları yarıyorum,
Düştüm gözlerindeki deniz serinliğine..
Gözleri deniz renklim, ah seni arıyorum,
Artık kavuşturu ruh; beni serinliğine...” (Bakışmanın Şiiri)

“...
Bunları bilsem de ben, bu biliş neye yarar?
Bir yaralı kuş gibi kalbim avucundadır.
En uzak iklimlerde gözlerim seni arar,
İlk nefesin gibi, ruhum başucundadır...” (Elimde Değil)

“...
Bir an göz göze gelse iki mavi yıldızla,
Ona bağlanıverir en umulmaz bir hızla.
...
Bir sarışın görür de gönlüm ona tutulur,
Esmerle ettiğimiz yeminler unutulur...” (İsimsiz şiir)

“...
Ruhum bir kadehtir ki; sesin ona dolmasa,
Geçip giden her günüm, şuursuz sarhoşluktur.
Senin beni bağlayan o gözlerin olmasa,
Gözlerimde kâinat manasız bir boşluktur...” (Seni Düşünürken)

Mazlum Kenan’ın dikkati çeşitli insan görünümünden ziyade başta hastalığının etkisi olmak üzere yaşadığı kısıtlı ve dar mekânların imkânları nedeniyle daha çok kendine, doğaya ve çevreye dönüktür. Bütün şiirlerinde naif ve lirik bir şair portresi çizer. Bu sebeple, şiirleriyle ilgili yorumlarda öne çıkan unsur lirizmdir. Dilindeki duruluk ve üslûbundaki kolayca söyleyivermiş izlenimi yaratan eda ise onu bugünlere taşıyan önemli etkenlerden biridir.

Sonuç

Çok genç yaşta hayata veda etmelerine rağmen geride unutulmaz ve kalıcı izler bırakan insanlara duyulan sempati ve ilgi onların eserlerini hayatta kalanlar için daha özel bir konuma taşıyabilmektedir. Edebiyatımızda çeşitli sebeplerle ama en çok da hastalık nedeniyle göç edip gidenlere ayrı bir sevgi ve şefkat gözüyle bakılır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşamış ve devrin ölümcül hastalığı verem nedeniyle çok erken yaşta hayata gözlerini yummuş genç şairler bu kapsamdadır. Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur hayatlarının filme çekilmesi sayesinde bir anda geç kalmış bir şöhrete kavuştular. En az onlar kadar ilgiyi hak eden bir diğer isim ise Mazlum Kenan Köstekçi'dir. O, Çorum'da doğmuş, eğitimini tamamlayarak öğretmen olma hayalini kurmuştur. İsteğine kavuşmak üzere eğitimini sürdürürken yakalandığı veremin pençesinden bir türlü kurtulamamış ve 26 yıllık ömrünün son yıllarını hastane, preventoryum ve sanatoryumlarda tedavi görmek için İstanbul'da geçirmiştir. Hastalığın sürekli ölümü düşündüren yıpratıcı etkisine, ailesinden uzak kalmanın hasreti ve aşk acısı eklenmiştir. Böylece dayanılmaz bedensel ve ruhsal acılarını aşamadığı gibi bir de bütün derinliğiyle yalnızlığı hissetmiştir.

Naif ve genç bir bünyeye sahip olduğu anlaşılan Mazlum Kenan her zaman edebiyata ilgi duymuş ve tedavi döneminde çeşitli edebî metinler okumanın yanı sıra hislerini şiirler yazarak ifade etme yolunu seçmiştir. Ondandaki geriye kalan toplam 27 şiir ve 1 ikilik, eğer ömrü vefa etseydi nasıl gür bir kaynağa dönüşeceğini ve edebiyatımızda lirik şiirin öne çıkan temsilcilerinden biri olabileceğini göstermeye kâfidir. Çeşitli antolojik çalışmalarda "Şamdan" adlı şiirine yer verilen Mazlum Kenan'ın diğer şiirleri de hak ettiği değeri bulmayı beklemektedir. Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un popüler kültür kaynaklarından sinema sayesinde geç de olsa bilinir hale gelmeleri örneği göz önüne alınarak Mazlum Kenan'ın da keşfedileceği ümidini içimizde saklı tutmak gerekmektedir. Elbette şaire, edebiyat tarihlerinde ve antolojik çalışmalarda zaman zaman yer verilmektedir. Ancak şiir severlerin tümü tarafından bilindiğini iddia etmek mümkün değildir. Öyle anlaşılıyor ki Mazlum Kenan 1942 yılında tek şiir kitabı olan *Zakkum Çiçekleri*'nin yayımlanmasıyla birlikte belli bir bilinirliğe kavuşmuştur. *Zakkum Çiçekleri*'nin şairin ölümünden sonra yayımlanması okurların ilgisini çeken önemli bir ayrıntıdır. Nitekim Kıbrıs ve Ankara'da yaşayan bazı şiir heveslileri Mazlum Kenan'a ağıtlar yazacak kadar hayatından ve şiirlerinden etkilenmişlerdir.

Mazlum Kenan'ın dikkati, çeşitli insan görünüşlerinden ziyade başta hastalığının etkisi olmak üzere yaşadığı hastane ve sanatoryum gibi kısıtlı ve dar mekânların imkânları nedeniyle daha çok kendine dönüktür. Doğaya ve çevreye izlenimci bir yaklaşımı vardır. Bütün şiirlerinde naif ve lirik bir şair portresi çizer. Bu sebeple, şiirleriyle ilgili yorumlarda öne çıkan unsur lirizmdir. İnsanın kendini var etme mücadelesi, yaşama bağlılıkla başlar ve onu estetik unsurlarla bezeyip birtakım şiirsel anlamlar

yüklemesiyle devam eder. Mazlum Kenan gerek şair hüviyetinin kendine has özellikleri gerekse hastalığının yarattığı ruh haliyle şiirlerinde kırılğan ve duygu yüklü bir şair olarak görünür. Ölüm, aşk ve anne hasreti şiirlerinin ana temalarıdır. Bütün bunlara ilaveten dilindeki duruluk ve üslûbundaki kolayca söyleyivermiş izlenimi yaratan eda onu bugünlere taşıyan önemli etkenlerden biridir.

Mazlum Kenan Köstekçi ve onun şiir okurlarına yegâne mirası olan *Zakkum Çiçekleri* geçmişten bugüne kalmayı başarabilmiş ve bugünden de geleceğe ulaşmayı hak etmiştir. Tıpkı zakkum çiçekleri gibi içi ölümün acılığıyla dolu, ama dışı hayatın tüm canlılığı ve güzelliği ile pırıl pırıl mısralardan meydana gelen bu şiirler, insana dair değişmez duyguları anlattığı için hiç ama hiç eskimeyecektir.

KAYNAKLAR

- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Süleyman Köstekçioğlu Sicil Dosyası, 490/01/397/682/3
- Göksoy, Ertuğrul, *Antireflü Cerrahisinin Tarihi Gelişimi ve Rudolf Nissen*, İstanbul: İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Gastrointestinal Sistem Hastalıkları Sempozyumu (11-12 Ocak 2001), 2001, s. 143-147.
- Ercan, Abdullah, *14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler* (2. bs.), İstanbul: ÇEKVA (Çorum Eğitim ve Kültür Vakfı), 1998.
- Ergüven, Abdullah Rıza, *Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi* (1937-1947), Marmara Yayınevi. Eryüksel, Gazanfer, “Zakkum Çiçekleri”, Çorum Haber, 6 Şubat 2014.
- Işık, İhsan, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, C. 6, Ankara: Elvan Yayınları, 2006, s. 2284-2286.
- Köstekçi, Mazlum Kenan, *Zakkum Çiçekleri*, İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1942.
- _____, *Zakkum Çiçekleri*, yayınevi ve yer yok, 2014.
- Miyak, Bahri, “Zakkum Çiçekleri”, *Çorumlu* dergisi, 1 Ağustos 1943, S. 39, s. 29-31.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1982, s. 421.
- Umran, Sedat, “Yirmi Altı Yaşında Ölen Gerçek Şair: Mazlum Kenan Köstekçi (1910-1936)”, *Türk Edebiyatı* dergisi, Kasım 1980, S. 85, s. 27-29.
- Uzel, Ümit, *Korumasız Başkan*, Çorum: Aydın Ofset, 2000.